

Ҳар вақте ки расули Худо (с) ин сураро то охир қироъат мекарданд мегуфтанд: “Субҳонак аллоҳумма бало”.

Поёни сураи “Қиёмат” ва лиллоҳил ҳамд.

76-ум сураи Қуръон буда, дар Мадина нозил шуда,
аз 31 оят иборат аст

Сураи мазкур дар ҷузъи 29-уми Қуръон ягона сураест, ки дар Мадина нозил шудааст. Дигар ҳамаи сураҳои боқимондаи ин пора дар Маккаи мукаррама ба расули Худо (с) ваҳй гардидаанд. Чун сураи қаблӣ, баёни аҳволи рӯзи қиёмат дар ин сура низ мавқеи махсус дорад. Саволе ба миён меояд, ки чаро масъалаи аҳволи рӯзи қиёмат дар китоби Худо дар ҳар як сура қариб такрор мегардад? Ҷавоб аввал ин аст, ки иродаи Худоро худаш медонад. Сониян мо даъвои ҷилва додани илми хеш надошта ва худро доно ҳам наметарошем, зеро бар ҳама чиз Худо донотар аст, вале бо ақлу фаросате, ки он Зоти пок бар мо насиб кардааст пеш аз мо муфасссирони узом, уламои воломақом дарёфтаанд ва мо ҳам аз онҳо ҷонибдорӣ мекунем, ки ин такрори пай дар пай ба хотири бовар кунонидани бандаҳои саркаш будааст, ки шояд аз таъкиди зиёд қалбҳои аз ҷаҳолат чун санг гардидаи онҳо нарм гардаду ба худ оянд ва ҳақро аз ботил ҷудо карда тавонанд. Бубинед агар ба касе ягон кори муҳиммеро супориш бидиҳед гаштаю баргашта ба ӯ мефаҳмонед, ки ҳатман ҳамин амрро иҷро кун! Боз аз ёдат набарорӣ! Бо гузаштани лаҳзае боз аз он супориш ёдрасаш мекунед ва ҳоказо. Монанди ҳамин он масъалаҳое, ки дар китоби Худо батакрор таъкид мегарданд, аз ҷумлаи муҳимтарин ва умдатарин паҳлуҳои дини ростини Исломанд. Гузашта аз ин, Аллоҳтаъоло бар ҳама чиз воқифу огоҳу бохабар аст. Чун якрави мушрикони Макка дар инкори китоби Худо, рисолати расули Худо (с), баъс (зинда гардонидан баъд аз миронидан), омадани қиёмат ва дигару дигар торафт зиёдтар мегашт, Аллоҳтаъоло ҳамон андоза бар Расулаш (с) ваҳй мефиристод, ки онҳоро ба сӯйи дини ҳаққ гаштаю баргашта талқин кун, шояд ба худ оянд. Аз ҷониби дигар ин таъкид аз он ҷиҳат аст, ки Аллоҳтаъоло бе бурҳону ҳуҷҷату далел бандаашро ба аҳли суъадо (накукорон) ё тоифаи ашқиё (бадкорон) буданаш ҳукм намекунад. Такрори ин гуна

масъалаҳо дар Қуръон аз сӯйи Худованд барои муттаҳам сохтани фучҷор (гунаҳкорон) дар рӯзи қиёмат худ як ҳуҷҷат аст. Аллоҳтаъоло дар он рӯз ба онҳо хоҳад гуфт, ки оё Мо дар Қуръоне, ки ба расуламон Муҳаммад (с) нозил намудем ва барои зиндагии шумо дастуре буд, гаштаю баргашта такрор накардем, ки қиёмат омаданисту баъсу нушур ҳаққ аст ва ҳисоби аъмол ҳатман сурат мегирад!? Ту аз ин таъкидҳои Мо панд набардоштӣ, мутаассир нагаштӣ? Балки саркашӣ кардию аз пайи ҳавойи нафси хеш рафтӣ? Боз туро ҳушдор додем, ки бозгашти ояндаи ту ба сӯйи Мост, вале инро ҳам инкор кардӣ. Акнун, ки аз фармони Мо сар кашидӣ ҷазои ту нори ҷонсӯзи Ҷаҳаннам аст... Аз он рӯзҳое, ки Қуръони азимушшаън ба Пайғамбари охируззамон нозил гардид наздик зиёда аз 14 қарн паси сар шуд. Ислом ба саросари олам доман паҳн кард. Ҳатто имрӯзҳо ҳам мушоҳида мегардад, ки дар кишварҳои мухталиф афроди гуногуннаҷод ба ҳидояти илоҳӣ муваффақ гардида, ба дини мубини Ислом гаравидаанд. Ҳамзамон мушоҳида мегардад, ки баъзе соҳибони ин дини ростин то андозае аз он дур гаштаанд. Афсӯс, ки имрӯзҳо на ҳама бародарҳои муъмин ва хоҳарони муъмина дар фикри охират ва тадоруки он ҳастанд. Ба андешаи мо ривож ёфтани фиску фучур, рӯз то рӯз афзоиш ёфтани ҷиноят аз қабилӣ дуздӣ, одамкушӣ, рибохорӣ, ҳаққи мардумхурӣ дар бозорҳо ва ғайра дар ҳамин аст, ки қиёмату охират аз ёдҳо фаромӯш гаштааст. Агар ҳар як фард аз маърифати илоҳӣ бонасиб мебуд, ҳуб медонист, ки охират омаданист ва ҳам огоҳ мебуд, ки дар он рӯз барои ҳар як амал пеши Офаридгор ҷавоб хоҳад гуфт. Вале инсонҳо он қадар ба ҳубби (муҳаббати) дунё дода шудаанд, ки танҳо дар андешаи манфиатҳои шахсии хеш буда, ба хоҳишоти нафсонии худ ғарқ гаштаанд. Шӯғли дунё то ҳадде инсонро ғуломи худ гардонидааст, ки амонат будани умрашро аз хотир баровардааст. Ҳол он ки Аллоҳтаъоло умри ўро бо ҳисоби соату дақиқаву сонияи муайян додааст. Ба фаҳми ин нарафта боз худро соҳибмаърифат меҳисобад, аммо ҳақиқати талх ин аст, ки ин маърифат набуда, балки ҷаҳолат аст! Маърифати ҳақиқиро аз ҳар як ояи Қуръон бояд омӯхт. Зеро, ки Қуръон ба маънои тоҷибӣ инсонсоз аст. Барои соҳиб шудан ба саодати дорайн зарур аст, ҳар як фард худаш Қуръонро биёмӯзад. Таъкидан мегӯем бо шунидан аз дигарон набояд қонеъ шуд, зеро таъсири шунидан дигар асту таъсири хондан дигар. Ва ҳам бо худ омӯхтан набояд қаноат варзид, балки Қуръонро ба аҳлу байти хеш омӯхтан зарур аст. Дар

ин мазмун Аллоҳтаъоло дар Қуръони маҷиди худ фармудааст: "Эй зотоне, ки имон овардаед, худ ва аҳлу аёлатонро аз оташи Дӯзах нигоҳ доред" (с.Таҳрим, о.6). Аз ин хитобаи Ё таъоло бармеояд, ки пайвандон ба даъвати ҳамдигар барои риояи амру наҳйи Аллоҳтаъоло бояд ҳамеша машғул бошанд. Ин буд назари кӯтоҳе ба мундириҷаи сураи "Инсон".

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

Бисмиллāҳи-р-Раҳмāни-р-Раҳīm

*Оғоз мекунам ба номи Худованде ки беандоза меҳрубону
бениҳоят бораҳм аст.*

هَلْ أَتَى عَلَى الْإِنْسَانِ حِينٌ مِّنَ الدَّهْرِ لَمْ يَكُن شَيْئًا مَّذْكُورًا

**Ҳал атā ъала-л-инсāни ҳину-м мина-д-даҳри лам якун
шай-а-м мазкурō. 1.**

*1. Батаҳқиқ, бар инсон муддате аз замон омада аст, ки он чизи
зикришуда набуд.*

Дар ҳақиқат аз замоне, ки инсон арзи вучуд надошту аз тарафи Аллоҳтаъоло офарида шуд, вақти тӯлонӣ гузашт. Вале, замоне буд Замин аз инсон холӣ, аз он ягон хабаре набуд ва ба ёди ҳеҷ махлуқ ҳам намерасид ва тасаввур карда ҳам наметавонист, ки рӯзе Аллоҳтаъоло махлуқе бо номи инсон халқ хоҳад кард. Зеро илму иродаи Худоро танҳо худааш медонад. Пас Аллоҳтаъоло ба қудрати холиқияти хоси Худ Одамро бе падару модар офарид. Ба ӯ беҳтарин суратро ато кард ва дар миёни тамоми махлуқот вайро баландмартаба гардонид.

Ин оя барои ҳар як инсон хитоб аст, ки ба гузаштаи дури хеш, масалан 100 сол пеш назари аниқ андозад ва андеша кунад, ки то офарида шуданаш дар куҷо буд, оё аз ӯ касе ёдовар мешуд? Ва билохира аз тарафи кӣ ва чӣ сон ба дунё омад? Ҷавоб ба ин суол дар боло дода шуд, ки дар хотири ҳеҷ кас набуд.

Дар ривояте омадааст: «Қабл аз он, ки ҷон ба колбад (қолаб)-и инсон ворид карда шавад, ҷасади лойини бечони ӯ байни Макка ва Тоиф тайи 40 сол хобида буд. Дар он ҳангом ҳеҷ махлуқ ўро инсон гуфта наметавонист ва ба ёдаш ҳам намеомад. Пас Офаридгор ба ӯ ҷон ато кард ва аввалин инсони рӯйи Замин ҳазрати Одам сафийюллоҳро ба дунё овард. Аз паҳлӯи чапи Одам (а) Момоҳавворо халқ кард. Ба онҳо ва авлоди онҳо неъматҳои

фаровон инъом намуд. Чун инсонро Аллоҳтаъоло ақлу ҳуш дода буд ба ӯ унсури шаръӣ муайян кард, то вайро дар зиндагии ин дунёаш мавриди санҷишу имтиҳон қарор бидиҳад бас гуфт:...

إِنَّا خَلَقْنَا الْإِنْسَانَ مِنْ نُطْفَةٍ أَمْشَاجٍ نَبْتَلِيهِ فَجَعَلْنَاهُ سَمِيعًا بَصِيرًا ﴿٢﴾

Иннā халақна-л-инсāна миñ нутфатин амшāчи-н-набталūхи фа чаъалнāху самīъам басīрo. 2.

2. Албатта, Мо инсонро аз нутфаи дарҳам омехта халқ кардем, ўро офаридем то аз ӯ имтиҳон гирем, пас, ўро шунаванда ва бинанда гардонидем.

Худованди мутаъол меғӯяд, ки Мо инсонро аз оби шаҳвати ба ҳам омехтаи падару модараш халқ кардем. Пас ба ӯ ақлу ҳушу шунавоию биной додем то ўро имтиҳон кунем.

Аз ин ояи карима рӯшан мегардад, ки Аллоҳтаъоло инсонро беҳуда халқ накардааст. Балки барои ӯ дар аввал шариъатро муайян намуда, тибқи он зоҳиран имтиҳон муқаррар намуда, мебинад, ки инсони офаридааш аз ӯ итоат мекунад ва тибқи шариат амал менамояд ё не? Аз он ҷумла Худованд барои махлуқи худ мусибатҳои зиёде пешбинӣ кардааст мебинад, ки бандааш сабр меварзад ё на? Ба ҳамин хотир ҳар як қадаму амали инсон зери назорат ва ҳама рӯз дар имтиҳони илоҳӣ аст. Тавре дар боло гуфтем Аллоҳтаъоло барои инсон ақлу шунавоию биноиро беҳуда надодааст, балки мурод аз ин неъматҳо ин буда, ки инсон ба василаи онҳо ҳақро аз ботил ҷудо кунад ҳамаро тамиз кунад то ғариқи баҳри залолат ва ҷаҳолат нагардад, балки дар роҳи дарёфти маърифат, ҳидоят, талаби илм ва ризои Худо саъйи балиғ (яъне, кӯшиши зиёд) намуда, ҳамеша дар ҳаракат бошад.

إِنَّا هَدَيْنَاهُ السَّبِيلَ إِمَّا شَاكِرًا وَإِمَّا كَفُورًا ﴿٣﴾

Иннā ҳадайнāху-с-сабила иммā шāкира-в ва иммā кафурo.3.

3. Албатта, Мо инсонро ба роҳе ҳидоят кардем, хоҳ шуқркунанда аст ё куфрункунанда.

Дар ин оят Аллоҳтаъоло фармудааст, ки Мо бо фиристодани расул ва китоб роҳи ҳидоят, залолат ва хайру шарро ба бандаҳо баён кардаем. Барои ӯ ақл додем ва озоду соҳибхитиёраш гузоштаем. Яъне пеши инсон ду роҳ гузошта шудааст яке роҳи ризои Худо ва дигар хилофи ризои Худо. Банда ихтиёр дорад, ки

кадом роҳеро хоҳад интиҳоб намояд. Халқи (офариниши) касб аз Худованд бошад ҳам, аммо феъли касб аз банда аст. Агар аз роҳи муайянкардаи Худованд равад саодатманд аст, агар хилофи он амал намояд пас, бадбахт бошад. Агар Худо ўро аз ҷумлаи суъадо (некбахтон) гардонад, дар охират аз ҷаннат ва фароғати он баҳравар шавад ва агар аз зумраи ашқиё (бадбахтон) бошад, пас, ҷаҳаннам ва даҳшати азоби он насибаш гардад. Дар оятҳои зер он ду роҳи ихтиёр кардаи инсон равшантар баён мешавад.

إِنَّا أَعْتَدْنَا لِلْكَافِرِينَ سَلَاسِلًا وَأَغْلَلْنَا وَسَعِيرًا ﴿٤﴾

Иннā аътаднā лил кāфиріна салāсила ва аглāла-в ва саъіро. 4.

4. Ба дурустӣ ки Мо барои кофирҳо занҷирҳо ва тавқҳо ва оташи афрӯхта омода кардаем.

Яъне Аллоҳтаоло дар рӯзи ҳисоб барои кофирон занҷиру кишанг, ки ба онҳо пою дастҳои онҳо то гарданашон баста мешавад ва оташи сӯзони алангадорро омода кардааст. Дар он рӯз аз ин азоби пешбинишуда куффорро ҷойи гурез нест. Роҳи дигаре, ки инсонҳои бохирад ихтиёр кардаанд ин аст.

إِنَّ الْأَبْرَارَ يَشْرَبُونَ مِنْ كَأْسٍ كَانَ مِزَاجُهَا كَافُورًا ﴿٥﴾

Инна-л аброра яшрабуна миn кaъсиn кāна мизāчуҳā кāфӯро. 5.

5. Ҳамоно, некӯкорон аз шароб менӯшанд, ки омезиши он аз оби чашмаи Кофур аст.

Касоне, ки дар дунё некӯкору ба тоати Аллоҳтаоло машғул буданд, ҷойи онҳо Ҷаннат буда, онҳо аз пиёлаҳои пур аз шароби бо кофур омехташуда, ки ниҳоят таъби гуворо дорад менӯшанд. Ба ривояте кофур чашмаест дар ҷаннат, ки онро (айнул кофур) меноманд. Худо донотар аст.

عَيْنًا يَشْرَبُ بِهَا عِبَادُ اللَّهِ يُفَجِّرُونَهَا تَفْجِيرًا ﴿٦﴾

Ъайна-й яшрабу биҳā ъибāдуллоҳи юфачҷирунаҳā тафҷіро. 6.

6. Чашмае, ки аз он бандагони Худо менӯшанд, ҳар кучо хоҳанд, онро равон мекунанд.

Айну-л-кофур чашмаест, ки аз он бандагони муқарраби даргоҳи Худо яъне муъминони муттақӣ ҳар чи қадар, хоҳанд менӯшанд.

Худованд он чашмаро барои бандагони солеҳаш мусаххар гардонида аст, ки ҳамеша интизори онҳост ва ба кадом сӯе хоҳанд бо як ишора ба он тараф равон мешавад. Агар хоҳанд ба мақоме ҳозир шавад, ҳозир мегардад. Хоҳ дар қасрҳо бошад, хоҳ берун аз он.

Хулоса, Аллоҳтаъоло дар Ҷаннат барои бандаҳои фармонбардораш машаққатро ҷой надодааст. Сифати дигаре, ки ин бандагони нақӯкор доранд ин аст, ки...

يُوفُونَ بِالْأَنذَرِ وَيَخَافُونَ يَوْمًا كَانَ شَرُّهُ مُسْتَطِيرًا

Йуфӯна би-н-назри ва яҳофӯна явмаи кона шарруҳу мустатиро. 7.

7. Ба назри худ вафо мекунанд ва аз рӯзе метарсанд, ки машаққати бадиш он рӯз ҳама ҷо (Замину Осмон)-ро фаро гирифта аст.

Он бандагони нақӯкори Худо чунин сифат доранд, ки ба ғайри ибодати фарзу воҷиб ягон кори ғайри гуноҳро назр (ният) кунанд, ба аҳдашон вафо мекунанд. Ҳол он ки иҷрои ин кор бидуни назр гуфтаниш воҷиб набуд. Яъне бо назр карданиш онро барои худ воҷиб мегардонад. Агар онро иҷро накунад, воҷибро тарк кардааст. Тарккунандаи воҷиб назди Худованд гунаҳгор аст. Масалан, нафаре бемор аст. Аҳд мекунад, ки агар Худо маро шифо бахшад барои ризои Ӯ таъоло 3-руз рӯза назр. Чун шифо ёфт, бояд се рӯз рӯза гирад. Рӯза амали шаръӣ аст, аз ин ҷо назри ӯ қобили қабул мебошад. Агар назри ӯ ба иҷрои амали ғайри шаръӣ бошад, гӯяд, ки агар ман сиҳат ёбам бар ман назр, ки мардуми маҳалларо аз арақ сер мекунам, сиҳат ёбад ҳам назри ӯ қабул намегардад. Зеро арақ худ ҳаром аст ва истифодаи он маъсият ва ҳоказо. Ба ҷойи ин ҳам назди мазҳаби аҳли суннат ва ҷамоат се рӯз рӯза медорад кори маъсиятро анҷом намедихад.

Хулоса, муъминони ба аҳдашон вафокунанда, аз саҳтию машаққати рӯзи охират метарсанд, фикри он рӯзи пурдаҳшат ҳамеша дар ёди онҳост, пас барои наҷоти хеш саросемавор аз амалҳои солеҳ баҳри худ тӯша тайёр мекунанд. Сифати дигарашонро оятҳои зер баён мекунад:

وَيُطْعَمُونَ الطَّعَامَ عَلَىٰ حُبِّهِ مِسْكِينًا وَيَتِيمًا وَأَسِيرًا ﴿٨﴾

Ва ют'џиму'на-т' таъама љалā ҳуббиҳи миски'на-в ва ят'џима-в ва асирō. 8.

8. Ва таъомро бо вучуди он ки худ ба он эҳтиёҷ доранд, ба мискин, ятим ва асирон медиҳанд.

Сифатҳои дигари шахсони аброр ин аст, ки ҳарчанд худ гурусна ва ба таъом эҳтиёҷ доранд ва дӯст медоранд, ки барои худашон бошад, аммо ба ин нигоҳ накарда ба бечораву мискину ятиму асиру гуруснагон таъом медиҳад. Гузашта аз ин он таъомеро медиҳад, ки худ тановули онро дӯст медорад. Ва боз болотар ин аст, ки худ ба қадри тоқат рӯза гирифта, ба мӯҳтоҷон таъом медиҳад. Хулоса, ҳамеша аз пайи дастгирии эҳтиёҷмандон аст. Ин аст шарҳи шарифи инсонпарвар! (Имрӯз бародарони мусалмони сарватманди мо агар даст аз исрофоту маишатҳо бардоранд ба мискинон дасти ёрӣ дароз кунанд, барои фардои худ чӣ тӯшаи хубе омода месозанд). Агар онҳоро пурсида шавад онҳо чунин ҷоянд:

إِنَّمَا نَطْعِمُكُمْ لَوَجْهِ اللَّهِ لَا نُرِيدُ مِنْكُمْ جَزَاءً وَلَا شُكْرًا ﴿٩﴾

Иннамā нут'џимукум ли ваҷҳиллāҳи лā нуридӯ минкум ҷазāа-в ва лā шукурō. 9.

9. Мегӯянд: «Ҷуз ин нест, ки мо шуморо барои ризои Худо таъом медиҳем, аз шумо на подош металабем ва на шукрона.

Сифати дигари мусалмони комил ин аст, ки чун ба хоҷатмандон таъом медиҳад ба забони ҳол мегӯяд, ки мақсади мо аз таъом додани шумо танҳо дарёфти ризои Худо аст. Мо ғарази дигаре аз ин амали хайр надорем. Мо намегӯем моро васф кунед, намегӯем бар ивази ин садақа бар мо чизе бидиҳед ва ба мо изҳори ташаккур кунед. Зеро ин амали мо холисаллиллоҳ аст! Худо аз аҷраш бонасиб кунад ба мо кифоя бошад.

Аммо оне, ки ба гирифтани таъом соҳиб гаштааст аз қабилӣ фақиру бенавою ятиму асиру бечора дар вақти қудрат пайдо карданаш, бидуни ҳеҷ як такаллуф ва ғарази кибру риё он сахиро бояд фаромӯш накунад. Хулоса, ҳар як шахс вазифаи худро холисаллиллоҳ бояд иҷро кунад.

إِنَّا نَخَافُ مِنْ رَبِّنَا يَوْمًا عَبُوسًا قَمْطَرِيرًا ﴿١٠﴾

Иннā нахофу ми-р-Раббинā явман ъабусан қамтариро. 10.

10. Ҳаройина, мо аз Парвардигори худ ва аз рӯзи турирӯйӣ (қиёмат) ва ниҳоят душвор метарсем».

Мардуми солеҳ мегӯянд, ки мо аз ғазаби Парвардигори худ ва он рӯзи пуртахлукаи қиёмат, ки аз аҳволи он чехраҳо тағйир ёфта, чашмҳо ҳайрону хотир парешону рӯйҳо туршу ҷабинҳо пурчинанд, метарсем. Он чи хайр кардем танҳо ба хотири ризои Аллоҳтаъоло, барои бонасиб гаштан аз аҷру савоб ва раҳой ёфтан аз азоби саҳти он рӯзи ниҳоят душвор аст. Ин аст сифати дигари бандаи худотарси солеҳ!

فَوْقَهُمْ اللَّهُ شَرَّ ذَٰلِكَ الْيَوْمِ وَلَقَّيْنَهُمْ نَصْرًا وَسُرُورًا ﴿١١﴾

Ҷа вақоҳумуллоҳу шарра зāлика-л-явми ва лаққоҳум назрата-в ва сурӯро. 11.

11. Пас, Аллоҳ онҳоро аз (бадӣ ва) саҳтии он рӯз нигоҳ дошт ва онҳоро ба тозарӯйӣ ва хушҳолӣ расонид.

Яъне Аллоҳтаъоло мардуми аброрро, ки дар боло, ки шаш сифаташон зикри худро ёфт аз саҳтии рӯзи қиёмат наҷот дода ва рӯйи онҳоро тозаву кушодаву пурнуру хушҳолашон сохта ва аз қабилӣ саодатмандону наҷотёфтагон мегардонад. Яъне онҳоро шодию нишот фаро мегирад, дар ин асно мегӯянд, ки алҳамдулиллоҳ амалҳои солеҳи моро Аллоҳтаъоло ба даргоҳаш қабул кардааст. Ин аст, ки ба мо подоши арзанда дод, моро розӣ гардонид ва аз биҳишти анбарсиришт макон дод.

Парвардигоро, кулли хонандагони каломатро, ки барои ризои ту амали солеҳ мекунанд, чунин шодиву нишоти рӯзи охиратро насибашон гардон! Омин!

وَجَزَيْنَهُم بِمَا صَبَرُوا جَنَّةً وَحَرِيرًا ﴿١٢﴾

Ва ҷазāҳум би mā сабару Ҷанната-в ва ҳариро. 12.

12. Ва онҳоро дар муқобили сабрашон бӯстон ва ҷомаҳои абрешимӣ (подоши хуб) дод.

Онҳое, ки дар зумраи аброр дохиланд як сифаташон ин аст, ки бо вучуди дар дунё ба тоъату ибодат машғул буданашон Аллоҳтаъоло барои онҳо вазнинӣ, талхӣ, нокомию нобарориҳо

насиб дида бошад, ҳам вале онҳо сабру тоқатро аз даст надоданд. Бар ивази он пуртоқативу сабрашон ӯ таъоло макони онҳоро Биҳишт (бӯстон) гардонида аз чомаҳои Биҳишт, ки беҳтаринашон ҳарир аст онҳоро пӯшонид.

Барои он ки инсон дар роҳи ҳидоят собитқадам монад ба ӯ лозим аст, ки сабр ва боз ҳам сабр дошта бошад. Аҳволи аҳли Ҷаннатро ояти зер баён мекунад.

﴿مُتَّكِئِينَ فِيهَا عَلَى الْأَرَائِكِ لَا يَرَوْنَ فِيهَا شَمْسًا وَلَا زَمْهَرِيرًا ۖ﴾

Муттакиъина фӣҳа ъала-л-аръик. Лā яравна фӣҳа шамса-в ва лā замҳарирӯ. 13.

13. Онҳо дар он ҷо бар тахтҳо таъзада бошанд (ва) на гармии Офтобро бинанд ва на сармои сахтро.

Ҷаннат бо неъматҳои гуногун ороста шудааст. Барои аҳли он тахтҳои нарму мувофиқ ба роҳату фароғат гузошта шудааст, ки дар онҳо таъза зада истироҳат мекунанд. Дар он ҷо гармии офтоб ва хунокии қаҳратун нест, ки ба роҳати ҷаннатиён ҳалал расонад, балки як ҳавои муътадилу форами табъи дили онҳо муҳайё карда шудааст ва дигар ин ки.

﴿وَدَانِيَةً عَلَيْهِمْ ظِلَالُهَا وَذُلِّلَتْ قُطُوفُهَا تَذْلِيلًا ۖ﴾

Ва дāниятан ъалайҳим ẓилālухā ва зуллилат қутӯфухā таẓлilā. 14.

14. Сояҳои Ҷаннат бар онҳо наздикишуда бошад ва чидани меваҳои Ҷаннат (барои онҳо) мусаххар (муяссар) карда шавад.

Барои аброр сояҳои ҷаннат ҳамеша наздик аст. Тановулу чидани меваҳои Ҷаннат ба онҳо муяссар гардонида шудааст. Яъне барои ба даст овардани онҳо заҳмату машаққат нест. Ҳар вақте ки хоҳанд ҳозир ҳастанд.

Хулоса, Аллоҳтаъоло тамоми шароиту фароғатро барои бандагони дӯстдоштааш муҳайё гардонидааст, ки аз тасавури инсон берун аст. Сифати дигари Ҷаннатро ояти зер баён мекунад.

﴿وَيُطَافُ عَلَيْهِم بِآنِيَةٍ مِّنْ فِضَّةٍ وَأَكْوَابٍ كَانَتْ قَوَارِيرًا ۖ﴾

Ва ютӯфу ъалайҳим би āнияти-м миғ фиẓẓати-в ва аквāбиñ кāнат қавārирӯ. 15.

15. Ва бар онҳо бо зарфҳои нуқрагин ва бо ҷомҳои ки аз обгина бошанд, омадурафт карда шавад-

Яъне барои аҳли ҷаннат дар зарфҳои нуқрагин таъом ва бо ҷомҳои шишагин шароб омода шуда, гирди онҳо давр мезананд, ки ин фароғати онҳоро боз хуштар мегардонад. Ба кадом тарафе таъя кунанд таъому шаробашон муҳайё аст! Албатта, шароби Ҷаннат аз шароби дунёӣ ба кулӣ фарқ дорад. Онҳоро ба ҳам монанд кардан нашоёд. Зеро шароби Ҷаннат касро ҳушёр ва таъашро шод гардонад, аммо шароби дунёӣ ақлро хира ва чашмро тира месозад. Ҳар қадар, ки шароби дунёӣ зиёд нӯшида шавад, ҳамон қадар инсон сифати ҳайвонӣ ба худ касб мекунад.

Хулоса, ин шароб сари ҳамаи бадбахтиҳост, аммо шароби Ҷаннат бошад бо нӯшидани ҳар чуръа касро лаззат мебахшад, хотирашро шод мегардонад ва бо нӯшидани он зикри Худоро бештар меғӯяд. Чун шароби дунёиро Худованд дар Қуръони маҷид ҳаром ҳукм фармудааст, аз ин хотир онро ба шароби Ҷаннат баробар кардан ҷоиз нест. Чӣ сон инҳоро баробар кардан мумкин аст, ки яке ақлро тира сохта, Худоро аз ёд мебарорад ва дигаре ақлро тоза ва Худоро бештар ба ёд меорад? Ҳеҷ мумкин нест!

قَوَارِيرًا مِّنْ فِضَّةٍ قَدَّرُوهَا تَقْدِيرًا ﴿١٦﴾

Қаварӣра ми^н фи^ззати^н қаддарӯҳа тақдир^о. 16.

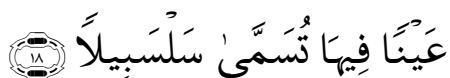
16. обгинаҳое аз нуқра, ки онҳоро дуруст андоза карда бошанд.

Худованд бо қудрати худ нуқраро чунон монанди шиша гардонидааст, ки таъоми дар дохилаш буда аз берун намудор аст. Аммо нуқраи ин дунёро ба мисли пӯсти пиёз тунук гардонӣ ҳам он тарафро намебинӣ. Обгинаҳои ҷаннатро Аллоҳтаъоло ба сифате пайдо намудааст, ки шароби дар онҳо буда барои нӯшанда на камӣ мекунад ва на зиёдати мемонад. Чун талаботи нӯшанда қонеъ мегардад хушҳолии ӯ зиёдатар мешавад. Зеро ҳангоми нӯшидан як роҳату лаззате эҳсос мешавад, ки дар ин дунё мислаш нест. Боз неъматҳое, ки барои аҳли Ҷаннат муҳайё шудааст дар оятҳои зер баён мешаванд.

وَيُسْقَوْنَ فِيهَا كَأْسًا كَانَ مِزَاجُهَا زَنْجَبِيلًا ﴿١٧﴾

Ва юсқавна фиҳа каъсан^о кана мизачӯҳа занҷабил^а. 17.

17. Онҳоро он ҷо ҷоми шаробе нӯшонида шавад, ки омезиши он оби чашмаи Занҷабил (ғиёҳи хушбӯйи Ҳиндӣ, ки табиъаташ гарм аст) бошад.

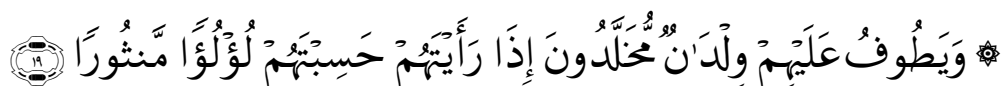
Ъайнаи фихъ тусамма салсабилъ. 18.

18. Чашмае дар Биҳишт ҳаст, ки онро «Салсабил» (оби гуворо) номида мешавад.

Дар Биҳишт чашмаест, ки "салсабил" ном дорад. Агар шароби Ҷаннатро ба он омехта карда шавад он шароб номи "занҷабил"-ро мегирад. Чунин шароб ба косаҳо рехта шуда, аҳли Ҷаннатро аз он менӯшонанд. Ба онҳо як дафъа шароби ба кофур омезишёфта, ки табъаш хунук аст менӯшиданд ва бори дуюм аз шароби ба салсабил омехташуда, ки табъаш гарм аст ба онҳо дода мешавад, то муътадилӣ аз миён наравад. Ин шароби омезишёфта барои ҷамоъаи аброр аст, аммо муқаррабони даргоҳи Парвардигор шароби холису тоза менӯшанд.

Занҷабил - як растании решадор аст, ки аз решаи он як моддаи хушбӯй тайёр карда мешавад. Агар шароб бӯйи ҳамин растаниро дошта бошад назди арабҳо бисёр гуворо ва ба қадру қиммат аст. Агар ин шароб ҳаловатбахшу ба осонӣ гузарад онро арабҳо "салсабил" гӯяд.

Албатта, неъматҳои Ҷаннат бисёр гуворо ва ходимони он беҳад хушсурат ҳастанд, ки бинандаро шод мегардонад. Ояи зер аз ин хусус маълумот медиҳад.

❁ **Ва ятӯфу ъалайҳим вилдāну-м муҳалладуна изā раайтахум ҳасибтахум луълуа-м мансӯро. 19.**

19. Ва бар гирди онҳо навҷавонони ҷовидон давр мезананд, чун онҳоро бинед, мепиндоред, ки марворидеанд, ки нав аз садаф афшондашуда.

Худованди меҳрубон аз муҳаббати зиёд ба бандаҳои фармонбардораш барои хизмати онҳо дар Биҳишти анбарсиришт ходимоне аз ғилмон омода кардааст. Онҳо дар қаду баст синну сол, хусну ҷамол баҳамдигар баробар, бо гузашти сол тағйир наёбанд, балки доимо навҷавон боқӣ мемонанд. Чунин ғилмон дар атрофи муъминон давр зада, барои хизмат расонидан ба онҳо

ҳама соат омода ҳастанд. Бинанда гумон мекунад филмон - яъне ходимони Ҷаннат ба он ҳусну ҷамолу зебой як мушт дурру марвориди афшондашудаанд, ки чашмро мебаранд.

وَإِذَا رَأَيْتَ ثَمَّ رَأَيْتَ نَعِيمًا وَمُلْكًا كَبِيرًا

Ва изā раайта љамма раайта наъима-в ва мулкаъ кабӯро.20.

20. Ва ҳар вақто ба онҷо назар кунӣ, неъматҳои фаровон ва мулки бузургро мебинӣ.

Агар Аллоҳтаъоло бандаро аз Ҷаннат маъво диҳад, дар баробари ин қадар нозу неъмат, роҳату фароғат ва филмони хубсурату хушқомат, ки таъби дили ҷаннатиён ҳастанд, боз мулки васеъу бузургро мебинад.

Расули Худо (с) дар ҳадисашон фармуданд: **"Камтарини аҳли ҷаннатро қадри ин дунё ва боз даҳ баробари он дода мешавад".**

Албатта, дар қудрати Аллоҳтаъоло ҷойи таъҷҷуб нест, мулки Аллоҳтаъоло ҳадду ҳудуд надорад. Он беканору беандоза аст. Чун ба камтарин афрод ин қадар инъом гардад, ба ашхосе, ки назди Аллоҳтаъоло мартабаи олий доранд, яъне муқаррабанд чӣ қадар дода шавад? Ба ҷавоби ин савол Худо донотар аст.

عَلَيْهِمْ ثِيَابٌ سُنْدُسٍ خُضْرٌ وَإِسْتَبْرَقٌ وَحُلُوفٌ أُسَاوَرٌ مِنْ فِضَّةٍ

وَسَقَنَهُمْ رَبُّهُمْ شَرَابًا طَهُورًا

Ъалияхум сийāбу сундусин хузру-в ва истабрақ. Ва ҳуллӯ асāвира минъ физзати-в ва сақоҳум Раббуҳум шаробанъ таҳӯро. 21.

21. Бар тани онҳо аз дебои нозук ва шоҳии ғафс либосҳои сабз бошад ва онҳоро даствонаҳои нуқрагин пӯшонда шавад ва онҳоро Парвардигорашон шароби ниҳоят пок нӯшонад.

Либоси болопӯши ҷаннатиён аз матои фоҳираи шоҳивори сабз бошад, ки баъзе тунук ва баъзеи дигар ғафстар аст. Муқаррар аст либоси таҳпӯши онҳо шоҳии абрешими тунук аст. Ҷамчунин онҳоро дастмонаҳои нуқрагин пӯшониди шавад. Болои ин қадар неъмат Худованди мутаъол ҳудаш онҳоро шароби тоҳир менӯшонад. Ин шароб мисли шароби дунё анҷомаш наҷас нест.

Чун онро нӯшида шавад дар намуди арақ аз бадан хориҷ мегардад ва аз он бўи хуши мушк ба машом мерасад. Баъд аз ин барои онҳо эълон мешавад, ки:

إِنَّ هَذَا كَانَ لَكُمْ جَزَاءً وَكَانَ سَعْيُكُمْ مَشْكُورًا

Инна ҳазъа кона лакум ҷазъа-в ва кона саъюкум машкурӯ.22.

22. Ҳамоно, ин неъмат аз барои шумо подоши аъмол аст. Ва саъйи шумо қабулкардашуда аст.

Баъди ба Ҷаннат ворид шудани аброр ва мушоҳида кардани неъматҳои он, Аллоҳтаъоло ба онҳо мегӯяд, ки чун шумо дар дунё барои ризои Парвардигори худ амалҳои солахро ба ҷо овардед ва онҳо пазируфта шуданд, акнун Худованд ин неъматҳоро дар ивази амалҳоятон ба шумо подош доду шуморо розӣ кард. Валлоҳу аълам.

Ҳар гоҳе расули Худо (с) сифати Ҷаннат ва он неъматҳою фароғату роҳати ҷаннатиёнро, ки дар зимни оёти ин сура баён гардидаанд, ба мардум мефаҳмонид мушрикон муқобала карда, Қуръону расонандаи Қуръон яъне ҳазрати Муҳаммад (с)-ро мавриди истехзо ва хандаи хеш қарор медоданд. Аз ин табъи ҳазрати Расулulloҳ (с) нохуш гардида бисёр андӯҳгин мешуд. Он гоҳ ин ояи карима бахши тасаллии ӯ нозил гардид.

إِنَّا نَحْنُ نَزَّلْنَا عَلَيْكَ الْقُرْآنَ تَنزِيلًا

Инна наҳну наззалнаъ ъалайка-л-Қур-āна танзилā. 23.

23. Ба дурустӣ ки Мо Худамон Қуръонро ба тадриҷ бар ту фуруд овардем.

Аллоҳтаъоло дар ин оят фармудааст, ки эй Муҳаммад (с) мо Қуръонро ба ту саҳифа-саҳифа фуруд овардаем, ки ту мардумро аз ваъдаи ваъид, тарғибу тарҳиби он панд бидихӣ. Албатта, ин Қуръон ҳақ аст ва ваъдаҳояш низ ҳаққанд. Аз он чи мушрикон мегӯянд ту ҳабиби Ман (с) маҳзун мабош!

Тайи 23 сол оят-оят нозил шудани Қуръонро ояи мазкур ишора мекунад.

فَأَصْبِرْ لِحُكْمِ رَبِّكَ وَلَا تُطِعْ مِنْهُمْ آثِمًا أَوْ كَفُورًا

Фасбир ли ҳукми Раббика ва лā тутӣъ минҳум аъшман ав кафӯро. 24.

24. Пас, ба ҳукми Парвардигорат сабр кун ва гунаҳгоре ва ё носипосеро аз мардум итоъат макун.

Худованди мутаъол фармудааст, ки эй Муҳаммад (с), ту сабрро дар муқобили бадхоҳонат пеша кун ва интизори ҳукми Парвардигорат бош!

Албатта, Худои ту аз ин гунаҳгорон, ки нисбати Мо ва китоби фиристодаи мо носипосӣ мекунанд дар ин дунё ва ё охират интиқом хоҳад гирифт. Дур нест, ки ту ҳалоки онҳоро хоҳӣ дид. Ту ҳаргиз аз онҳое, ки пеши Мо осиву гунаҳгор ҳастанд итоат макун! Муфасссирони олиқадр сабаби нузули ин ояро дар ҳаққи Утба ибни Рабъа ва Валид ибни Муғира доништаанд.

وَاذْكُرْ اسْمَ رَبِّكَ بُكْرَةً وَأَصِيلاً

Вазкурисма Раббика букрата-в ва асӣлā. 25.

25. Ва номи Парвардигори худро субҳу шом ёд кун!

Сухани Худованд барои расули Худ (с) ин аст, ки эй Ҳабибам (с), ту он фоҷиронро ба Мо бигзор ва худ барои ризои Парвардигорат аввалу охири рӯз бештар ба тоату ибодат машғул бош ва ҳамчунин...

وَمِنَ اللَّيْلِ فَاسْجُدْ لَهُ وَسَبِّحْهُ لَيْلاً طَوِيلاً

Ва мина-л-лайли фасҷуд лаҳу ва саббиҳху лайлан тавӣлā. 26.

26. Ва дар бахше аз шаб барои Ё намоз гузор ва вақти дарози аз шаб Ёро ба покӣ ёд кун.

Аллоҳтаъоло дар ин оят фармудааст, ки эй расули Ман, ту баъзе аз шабро дар намози таҳаҷҷуд гузарон ва Худои худро ба покию ягонагӣ бисёр ёд кун. Қисми зиёди аз шабро дар ибодати Аллоҳтаъоло паси сар кун.

Тавре дар ду ояи қабли ишора шуд, аввал Аллоҳтаъоло ба ҳабибаш (с) супориш дод, ки аввалу охири шаб ба ибодат машғул бош. Дар ояи дуюм ҳукм кард, ки баъзе аз шабро бо намоз гузарон ва билохира ҳукм намуд, ки қисми зиёди аз шабро сарфи ибодату зикри Худовандат намо. Аз ин ояҳои чунин хулоса, баровард, ки муносиби қудрату тоқат ҳар қадар бештар вақти худро ба тоату ибодати Парвардигор гузаронӣ ҳамон қадар ризои Аллоҳтаъолоро

дармеёбӣ ва бар бадхоҳону душманонат иншоаллоҳ, нусрат меёбӣ.

Ояи мазкур ҳамчун тасаллӣ ва берун овардани расули Худо (с) аз навмедӣ ва ҳамчуни ҳушдор ба тоифаи фуҷҷор (гунаҳкор) ва ибрату тарбия барои дигарон нозил шудааст. Валлоҳу аълам.

Худованди бар ҳама ашё донову тавоно бори дигар аҳволи фуҷҷорро дар ояти зер баён мекунад:

إِنَّ هَؤُلَاءِ تُحِبُّونَ الْعَاجِلَةَ وَيَذُرُونَ وَرَاءَهُمْ يَوْمًا ثَقِيلًا

Инна ҳаулāи юҳиббуна-л-ъāчилата ва язаруна варӯаҳум явманъ шақилā. 27.

27. Ҳамоно, ин ҷамоат (куффор) дунёро дӯст медоранд ва рӯзи вазнинро паси пушт месозанд.

Кофирон тоифае ҳастанд, ки ин дунёи фониро аз ҳад зиёд дӯст медоранд. Муҳаббати онҳо ба дунё то андозаест, ки гумон мекунанд дар он ҷовидона боқӣ хоҳанд монд. Саргарми кори дунё шуда, он рӯзи бисёр сахту душворро, ки қиёмат аст аз ёд бурдаанд ва дар фикраш ҳам нестанд, гӯё, ки чунин рӯз нест ва нахоҳад омад.

Албатта, мазмуни оят маънои онро надорад, ки тарки дунё намуду гӯшанишиниро ихтиёр кард. Он шуғли ба дунё мазмум аст, ки инсон ба он чунон вобаста шудааст, ки он тоату ибодату зикре, ки шаръи шариф кори рӯзмарраи ҳар як инсон қарор додааст аз он ғофил монад! Бо ҳеҷ далел касе касеро аз шуғлу касби ҳалол барои бозёфтани нафақаи ҳалол манъ накардааст. Албатта, касби ҳалол он аст, ки дар он аҷр, савоб, ризои Аллоҳтаъоло, манфиъати худ ва халқи Худо чи дар дунё ва чи дар охираш бошад на ин ки мазмум аст балки агар холис барои Аллоҳ бошад, ибодат аст. Дар ин масъала нукта бисёр аст. Аз он чи гуфта шуд хонандаи ҳушманд, Хулосаи даркорӣ бароварда метавонад. Агар ба ин қодир нест, ҳарчанд мо худ ба машварату насиҳат мӯҳтоҷем, чуръат карда барои манфати шумо мегӯем: “Барои дунёи фонӣ шуда охирати боқиро набояд бар бод дод! Коре бояд кард, ки манфиати ду дунё дар он бошад”.

نَحْنُ خَلَقْنَاهُمْ وَشَدَدْنَا أَسْرَهُمْ وَإِذَا شِئْنَا بَدَّلْنَا أَمْثَلَهُمْ تَبْدِيلًا

Наҳну халақнаҳум ва шададнā асраҳум. Ва изā шиьнā баддалнā амсāлахум табди́лā. 28.

28. Мо онҳоро офаридем ва рагу пайи пайванди онҳоро маҳкам кардем ва ҳар вақте бихоҳем, монанди онҳо қавмеро иваз меорем.

Аллоҳтаъоло дар ин оят фармудааст, ки Мо ба қудрату тавоноии худ инсонҳоро аз як қатра нутфаи волидайнашон халқ кардем.

Бо иродаву ҳикмати худ онҳоро беҳтарин шаклу сурат додем, устухону рагу пайванди онҳоро чунон ҷо ба ҷо гузоридем, ки ҳатто то охирин ҳуҷайраи асаби онҳоро ато кардаем ва биноию шунавоияшон ҳам додем. Модоме Мо онҳоро офаридем, пас ҳар вақто ҳалоки онҳоро ирода кунем ҳалокашон месозем ва бар ивази онҳо инсонҳои дигар халқ мекунем, ки аз Мо фармонбардор ва ба ибодати Мо машғул бошанд. Мо ба ин кор қодир ҳастем.

إِنَّ هَذِهِ تَذْكِرَةٌ فَمَنْ شَاءَ اتَّخَذَ إِلَىٰ رَبِّهِ سَبِيلًا ﴿٢٨﴾

Инна ҳазихи таъкираҳ. Фа ман шāаттахаза илā Раббихи сабила. 29.

29. Ба дурустӣ ки ин панд аст. Пас, ҳар кӣ хоҳад, ба сӯйи Парвардигори худ роҳро пеш бигирад.

Ояти мазкур фармудааст, ки ин ояҳои Қуръон худ як панду насиҳату мавъизаанд. Ҳар касе хоҳад метавонад аз он панд бардорад ва ба сӯйи Парвардигори худ роҳ пеш гирад.

Дар ҳақиқат, Қуръон барои инсон як нуре аст, ки торикиҳоро аз синаҳо дур ва дидаро пурнур ва равшаниест, ки роҳи инсонро дар зиндагӣ мунаввар мегардонад. Агар наҷот хоҳӣ аз он панд гиру роҳи саодатро пеша кун то аз ҷаннат ва неъматҳои он бонасиб шавӣ. Агар аз Қуръон панд набардорӣ, ғафлат меварзӣю онро нодида гирифтӣ яқинат бод, ки худро ҳалок сохтай!

وَمَا تَشَاءُونَ إِلَّا أَنْ يَشَاءَ اللَّهُ إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلِيمًا حَكِيمًا ﴿٢٩﴾

Ва mā ташāуна иллā ай яшāаллоҳ. Инналлоҳа кāна Ёалиман Ҳакимā. 30.

30. Ва шумо чизро наметавонед, магар вақте ки Аллоҳ бихоҳад. Ҳамоно, Аллоҳ донои боҳикмат аст.

Дар иршоди ояти мазкур Худованд фармудааст, ки шумо ҳеҷ кореро хоста наметавонед, магар ба хости Аллоҳтаъоло. Яъне ягон тоъату истиқомат дар шаръ ҳосил намегардад магар ба иродаи Парвардигор. Ҳеҷ як инсон қодир нест, ки худаширо ҳидоят кунаду дар имон дарояд ва ба худааш ягон нафъе расонад.

Албатта, Аллоҳтаъоло ба аҳволи махлуқоти Худ доно ва боҳикмат аст, ба онҳо бо ҳикмату тадаббур менигарад, Ў бо илми азалии Худ медонад, ки кӣ мустаҳиққи ҳидоят аст, барои ӯ асбоби ҳидоятро муҳайё мегардонад. Аммо шахсе, ки мустаҳиққи залолат аст ба ӯ асбоби залолаторо муяссар мегардонад. Ин ҳама ҳикмати Аллоҳтаъоло аст. Ба ин хотир аз Ӯ пурсида намешавад барои чиву чаро чунин аст? Зеро барои банда як ҳудуди муайян аст, ӯ наметавонад аз он хориҷ шавад. Банда ҳуқуқ надорад аз Худованд чунин суол кунад. Ба ин асос, ки Худованд ба ӯ эҳтиёче надорад балки банда ниёзманду эҳтиёчманди пеши Холиқ аст.

يَدْخُلُ مَنْ يَشَاءُ فِي رَحْمَتِهِ ۚ وَالظَّالِمِينَ أَعَدَّ لَهُمْ عَذَابًا أَلِيمًا ﴿٣١﴾

Юдхилу ма-й яшъу фи раҳматих. Ва-з-золимина аъадда лаҳум ъазъбан алимъ. 31.

31. Ҳар киро хоҳад, дар раҳмати Худ дохил мекунад ва барои золимон азоби аламнокро омода кардааст.

Ӯ таъоло аз бандагонаш касеро бо иродаи Худ дохили раҳмату Ҷаннату-л-ризвон карданӣ бошад, мебинӣ, ки он шахс сари дуруҳа қарор нагирифта роҳи имону эҳсонро ихтиёр карда, худро муъмин мегардонад. Дар натиҷа раҳмату Ҷаннат насиби он банда мегардад. Аммо барои мушрикону золимон Аллоҳтаъоло азоби аламнокро аз Дору-л-чаҳим омода кардааст.

Худовандо моро аз тоифаи аввал гардон. Омин!

Поёни сураи "Инсон" валиллоҳил ҳамд.